

„Közel, s Távol”

II.

*Az Eötvös Collegium Orientalisztika Műhely
éves konferenciájának előadásaiból*

2012

„Közel, s Távol” II.

*Az Eötvös Collegium Orientalisztika Műhely
éves konferenciájának előadásaiból*

2012

ÚJ SZÉCHENYI TERV

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projektek az Európai Unió
támogatásával valósulnak meg.

TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0030 „Önálló lépések a tudomány területén”

Eötvös Collegium

Budapest, 2012

Felélős kiadó: Dr. Horváth László, az ELTE Eötvös Collegium igazgatója

Szerkesztő: Takó Ferenc

Korrektúra: Doma Petra, Jámbor Aliz Laura, Kövi Franciska,

Sándor Angelika, Takó Ferenc

Copyright © Eötvös Collegium 2012

Minden jog fenntartva!

Nyomdai kivitel: Komáromi Nyomda és Kiadó Kft.

Felélős vezető: Kovács Jánosné ügyvezető igazgató

ISBN: 978-963-89596-1-4

Csendom Andrea

A Japánban élő koreai kisebbség, a *zainichi* „probléma” Félreértések a koreai betelepülések kapcsán és napjaink generációs problémái

Bevezetőként a *zainichi* problémáról

Napjaink japán társadalmának egyik égető és régóta megoldásra váró problémája a Japánban élő koreaiak kérdése. A *zainichi kankoku/chōsenjin*,¹ összefoglalóan *zainichi koreainak*² nevezett kisebbség alkotja ma Japán második legnagyobb kisebbségét 26,6%-kal, amely a japán kormány 2010-es felmérése alapján³ 565 989 főt tesz ki.

A „Japánban élő koreaiak” megnevezésben – magyarul a *zainichi korean* szó tükörfordítása – a Koreai-félsziget politikai kettészakadása után összemósodik a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság és a Koreai Köztársaság, holott Japánban különbség van a magukat észak-, vagy dél-koreainak tartók megítélésében. Az előző megnevezéseken kívül Japánban rövidítve használják még a *zainichi* szót,⁴ és egy harmadik szóval is illetik a koreai kisebbséget – amely bár használatos más kisebbségekre is, főként a koreaiakkal kapcsolatban kavart vitákat a közelmúltban –, ez pedig a *sangokujin*⁵ ’harmadik országbeliek’. A megnevezés arra a történelmi eseményre utal vissza, amikor a Szövetséges Hatalmak Japán megszállásakor nem tudták eldönteni,

¹ Japánul: 在日韓国・朝鮮人 ’Japánban élő dél-koreai/észak-koreai; koreaiul: 재일 한국인, 재일 조선인. Dolgozatomban a japán szavak átírásakor a Hepburn-átírást használom. A főszövegben közlöm a témával kapcsolatos japán szavakat, lábjegyzetben ezeknek japános átíratát, valamint másodikként, ahol szükségesnek éreztem a kapcsolódó koreai megnevezéseket *hangullel*.

² 在日コリアン

³ *Nihon seifu tōkei. Tōroku gaikokujin tōkei*. 2010.

⁴ Koreában pedig negatív értelemben ismert szó a *kyobo* (교포), és semleges hangulatú a *tongbo* (동포), ezekkel a szavakkal jelölik a külföldről haza települt koreaiakat is.

⁵ 三国人

hogy a koreaiak milyen nemzetiséghez is tartoznak – tekintve, hogy a Japán Birodalmon belül mindenki japán állampolgár volt –, ezért ezzel az akkor még semleges megnevezéssel illették őket. Azonban, a háború alatti sérelmeiket megtorlandó, az akkoriban Japánban élő koreaiak különböző erőszakos cselekményei nyomán a szó hamarosan az ő pejoratív jelzőjükké vált, ma pedig a konzervatív illetve nacionalista érzelmű japánok egyik kedvelt kifejezése. 2000-ben Tokió főpolgármestere, Ishihara Shintarō botrányt kavart beszédében is használta ezt a jelzőt, amikor „illegálisan bevándorolt harmadik országbeliéről”⁶ beszélt. Ez a rövid példa is jól illusztrálja, hogy a japán köztudatban, nem feltétlenül az egész kisebbségre jellemző erőszakos megnyilatkozások nyomán, hogyan alakult ki meghatározó, általában véve rossz kép a Japánban élő koreaiakról.

Esszém első részében magát a Japánban élő koreai kisebbséget fogom bemutatni. Kitérek azon történelmi okokra, amelyek viszonylag nagy létszámú koreai kisebbséget eredményeztek a szigetországban. Míg 1900 előtt alig pár száz főre tehető a Japánban élő koreaiak száma, 1905–1945 között meghaladta a két millió főt, és a San Franciscó-i Béke után a mai állapotokat megközelítő hatszázezer főre apadt a Japánban élő koreai populáció. Ma városok szerint is igen érdekes eloszlást mutatnak az adatok: Ósaka: 126 511 fő, Tokió: 112 881 fő, Hyōgo megye: 51 991 fő, Aichi megye: 39 502 fő.

A történelmi tények bemutatása után, a második részben a kialakult helyzet, és a mai állapotok ismertetésének keretében felvázolom a koreai kisebbség önmegszervezését, szervezeteiket és ezeken keresztül életvitelüket, valamint a Japánban kialakult sajátos zainichi kultúrát.

Mint majd mindezen történelmi változásokon keresztül igyekszem szemléltetni, ma már a harmadik generáció él Japánban. A Japánban felnőtt nemzedék többféle problémával küzd, amelyek közül egyfelől a generációs problémák, másfelől az identitásproblémák a leg súlyosabbak a fiatalabb generációk számára. Mindezen problémák két fő okára tanulmányom harmadik részében fogok kitérni. Röviden egyrészt arra, hogy nagy szerep jut a japán fél hozzáállásának, mivel elutasítóan viselkedik a koreai kisebbséggel szemben. Ennek okai nem abból a tényből fakadnak, hogy idegenek Japánban, sokkal inkább a velük szemben kialakult sztereotípiákra vezethetőek vissza. A zainichi koreaiak identitásválsága kialakulásának másik fő okát az anyaországtól való eltávolodásban, az eredeti kultúrától való elszakadásban, de az újba még be nem illeszkedésben látom.

⁶ 「不法入国した三国人」ld. <http://www.zinbun.kyoto-u.ac.jp/~mizna/chosenshi/seimei.html>.

I. A betelepülés négy szakasza

Egyszerű felosztásban három – az első világháborúig, a második világháborút lezáró békéig és napjainkig tartó – bevándorlási hullámot különböztethetünk meg a Japánba betelepülő koreaiakkal kapcsolatban, azonban véleményem szerint helyesebb négyről beszélni. Azért tartok szükségesnek négy bevándorlási szakaszt megkülönböztetni, mert a japán megszállástól és az annexiótól kezdve egy igen sajátos időszakot figyelhetünk meg a két ország kapcsolatában. Tény, hogy Japán agresszióval érte el, hogy a Csooson királyság végül a Japán Birodalom részévé váljon, és az ebben az időszakban a Koreai-félszigetről Japánba emigrálók nagy része a szegénység és munkanélküliség elől menekült a szigetországba, de nem beszélhetünk erőszakos áttelepítésről. Ezzel szemben a második világháború hat évében kényszer munkaszolgálatra erőszakkal telepítettek át koreaiakat, így ezt a két történelmi kort nem tartom szerencsésnek összemosni.

Az első korszak tehát az első egyenlőtlen szerződéstől (*Nicchōshūkōjōki*, 1876) a megszállásig (1905) tartó szakasz. A Remete királyságként is emlegetett Csooson királyság a Japán által rájuk kényszerített Japán-Koreai Barátsági Szerződéssel⁷ nyitotta meg kapuit a külföld felé. Hasonlóan a néhány évtizeddel korábban lezajlott Japán ország-nyitáshoz, a koreaiak is törekedtek a külföldi kultúra megismerésére, így ebben a harminc évben elsőként koreai cserediákok jelentek meg Japánban, akiknek száma néhány száz főre volt tehető. Bár már korábban is tudunk arról, hogy a Koreai-félszigetről származó népréteg élt volna Japánban – a Bunroku-Keichō vagy Imdzin háború⁸ idején elhurcolt kézművesek –, azonban a mai értelemben zainichi koreanak nevezett kisebbségbe ők nem tartoznak bele, tekintve hogy bár őseikről tudják, hogy koreaiak voltak, mára teljesen integrálódtak a japán társadalomba.

A megszállástól és az annexiótól (1905–1910) kezdődő és a második világháború kezdetéig (1939) tartó bevándorlási szakaszt az ipari munkásréteg növekedése jellemezte. A Koreai-félszigetről való kivándorlás fő okai között említhetjük a nehéz életkörülményeket, a munkanélküliséget, valamint Japánban az ipari fejlesztések miatt szükségessé vált munkaerőt főként a bányászat, vasútépítés terén. 1920 és 1930 között minden évben 8–15 ezer koreai kelt át Japánba a jobb élet reményében. A hirtelen megnövekedett nagyszámú bevándorló szükségessé tett bizonyos törvényi szabályozást. Ezért feltételekhez kötötték a bevándorlást, amelyek közül a legfontosabbak: minden letelepedni szándékozónak 10 yent

⁷ 日朝修好条規; 강화도조약

⁸ 1592–98. 文祿・慶長の役; 임진왜란

kellott birtokolnia, értenie kellett japánul, és már eldöntött munkahelyre kellett érkeznie. Az ebben az időszakban bevándorolt koreaiakat tekinthetjük már ténylegesen kisebbségnek.

A két világháború közötti időszak a Japánban élő koreai kisebbség kultúrája fénykorának is tekinthető. A bevándorlók megőrizték az anyaország kultúráját, népviseletben jártak, koreai ételeket készítettek, koreaiak lakta negyedekbe tömörültek, amelyek közül sok ma is ismert. A japánok részéről azonban egy-egy természeti katasztrófa, vagy erőszakos incidens kapcsán a közhangulat a koreaiak ellen fordult, így a Nagy Kantói földrengés (1923) után koreaiak elleni megmozdulások bontakoztak ki, mivel a köztudatban a Japánban élő koreaiak mint a pusztítás fő okozói jelentek meg.

A második világháború végéig (1945) valamint a San Franciscoi Béke (1952) aláírásáig tartó harmadik szakaszban nem bevándorlásról, hanem betelepítésről, illetve munkaszolgáltatásra való kötelezésről beszélhetünk. A háború idején mintegy 720 ezer koreait hurcoltak el Japánba, Szahalinra, és egyéb déli szigetekre mint kényszermunkást (szénbányák, gyárak, földművelés stb.), ennek eredményeként 1945-re számuk meghaladta a kétmillió főt.

A harmadik korszak bár igen rövid volt, hatásai a két nép későbbi kapcsolatain jelentős nyomokat hagytak. Egyrészt a koreai fél sokáig mintegy agresszorként tekintett a japánokra, ezért amikor az amerikai megszállással végre felszabadultak a munkaszolgáltatból, sokan japánellenes felkeléseket szerveztek, és ugyanebben az időben nevük a kommunista párttal mosódott össze. Mások minél előbb haza kívántak térni, így a kikötőket előzőnlőtték a korábban elhurcolt koreaiak. Ez a felfordulás, a rendezettséghez szokott japán társadalomban megbotránkozást váltott ki és félelmet keltett. Ennek a zavaros időszaknak a hatásai máig érzékelhetőek a bevezetőben említett sangokujin probléma kapcsán.

A koreai kisebbség identitásproblémáinak vizsgálata szempontjából a legfontosabbnak a negyedik és egyben utolsó bevándorlási szakaszt tartom. Ebben az ötvenes évektől napjainkig terjedő időszakban a zainichi kisebbség széttagolódását figyelhetjük meg, így a negyedik szakaszon belül is két szakaszt különböztethetünk meg. A háború után nagyjából 700 ezer koreai maradt Japánban, ám elvesztették minden, az addigi Japán Birodalom területén számukra biztosított állampolgári jogukat. Ezt a régi, vagyis háború előtt betelepült koreai kisebbséget a szakirodalom *old comernek*⁹ nevezi.

A Japánban maradt koreaiakat kötelezték, hogy regisztrálják magukat külföldiként, és 14 év fölött adjanak ujjlenyomatot, valamint amennyiben

⁹ オールドカマー; 올드커머

állampolgárságért folyamodnak mindenképp japánosítsák nevüket. A háború után kialakult zainichi kép miatt egészen a hetvenes évek végéig nagyon rossz volt a koreai kisebbség megítélése. Tovább erősítette a velük szemben kialakult előítéleteket, hogy nagy százalékuk Észak-Korea szimpatizáns volt, Japánt csak mintegy átmeneti szállást tartotta számon, ezért meg sem próbált alkalmazkodni. Ez a fajta viselkedésmód a japánokban szintén félelmet váltott ki, és előítéleteket szült.

Felmerülhet a kérdés, hogy miért nem tértek haza rögtön a háború után. Erre egyrészt a Koreai háború kitörése szolgálhat válaszként. Másrészt, ha a statisztikákat nézzük, ez lehetett az a népréteg, amely a két háború között költözött át a félszigetről, Japánban rendezték be az életüket, és gyakorlatilag már nem volt hová hazatérniük.

Az 1980-as években egyfajta légkörödődés figyelhető meg, ami főként a gazdasági fellendüléssel kapcsolható össze. Ekkor a régi betelepültekhez érkezett egy új hullám, a *new comerek*,¹⁰ akik a jobb élet reményében kelnek át Koreából.

A két zainichi koreai csoport között ideológiai különbségek figyelhetőek meg mind a politikai világnézet, mind az identitás terén, ezért ettől az időszaktól felbomlik a Japánban élő koreaiak viszonylagos egységessége. Míg az egyik csoport a Koreai-félsziget felé, másik részük Japán felé volt inkább elkötelezett. Ettől az időszaktól ugrik meg a nem Észak-, hanem Dél-Koreával szimpatizáló zainichik aránya.

A kilencvenes évek elején a japán kormány megpróbálta rendezni a nagyszámú koreai kisebbség helyzetét. Mivel a japán törvények nem fogadják el a kettős állampolgárságot, egy 1991-es törvényrendeletben rögzítették, hogy azok, akik a második világháborút lezáró békerendelettel elvesztették a japán állampolgárságukat – mert nem japán nemzetiségűek voltak, de Japánban maradtak –, törvényileg különleges elbánásban részesülnek. Ebbe a *tokubetsu eijūsha*¹¹ kategóriába önkéntes alapon léphetnek be a kisebbség tagjai, így a mai zainichi populációból 395 235 főt tartanak nyilván ezen a jogcímen. Jelentős könnyítés ez számukra a mindennapi életben, mivel hasonlóan élhetnek a japán nemzetiségű állampolgárokhoz, azzal a különbséggel, hogy semmilyen politikai jogot nem birtokolnak.

A 2000-es években, Koizumi Junichirō miniszterelnöksége idején figyelhető meg a légkörödődés. 2002-ben közösen rendezte meg a két ország a Japán-Koreai Világkupát, aminek hatására fellendült a kulturális élet, és változás figyelhető meg a zainichi koreaiakkal szemben támasztott negatív előítéletekben is.

¹⁰ ニューカマー; 뉴커머

¹¹ 特別永住者

2003-ban a japán NHK-n sugárzott koreai szappanopera, a Téli szonáta¹² nézettségi rekordokat döntve, egyfajta koreai lázat robbantott ki Japánban. 2005-ben ezt koronázta meg a Koreai-Japán Barátság éve,¹³ így a 2000-es évek első felében a Japánban élő koreaiak helyzete is rendkívül kedvezőnek volt mondható.

Napjainkra azonban a recesszió, és az általa kísért nacionalizmus erősödésével újra lángra kaptak az előítéletek. Egyik kiváló tényezője ennek a *pachinko* szerencsejáték üzletág, amit a japán köztudat Észak-Koreával hoz kapcsolatba. Ezenkívül az internet rohamos terjedésével, újfajta nacionalizmus, az internetes nacionalizmus is születőben van Japánban, amelynek alapját a Youtube videók és zainichi koreai ellenes oldalak adják. Ez utóbbiak közül is vezet a Sakurai Makoto által vezetett *Zainichik különleges engedélyét megtagadó egyesület*, a *Zainichitoken wo yurusenai shiminnokai*,¹⁴ amelynek tagjai különböző demonstrációkat tartanak a Japánban élő koreaiak jogainak korlátozása mellett kampányolva, valamint – ha jogvesztetten nem kívánnak Japánban élni – a hazatelepülésük mellett érvelve.

II. A zainichi koreaiak életvitele és kultúrája Japánban

A második világháború után egymás után alakultak a Japánban élő koreaiak életét segítő szervezetek, amelyek a Koreai-háborúval az Észak-, illetve Dél-Koreához tartozás szerint is elkülönültek. A kezdetben több tagot számláló *Chongryon*, hivatalos nevén a *Zainihon chōsenjin sōrengōkai*¹⁵ 1945-ben alakult és máig Észak-Koreával tart kapcsolatot. Ma a Japánban élő koreaiak 25%-a tartozik hozzá. A Chongryon szervezésében működik az a 218 koreai iskola, *chōsen gakkō*,¹⁶ amelybe a bölcsődétől egyetemig minden típusú iskola beletartozik. Az oktatás nyelve koreai, ideológiája pedig kommunista.

Napjaink legnagyobb szervezete azonban a Dél-Koreával szimpatizáló *Mindan*: *Zainihon daikanminkoku mindan*,¹⁷ ami 1946-ban alakult. Ma a Japánban élő koreai kisebbség 65%-a tagja. A Chongryon és a Mindan tagjai létszámának alakulásából is egyértelműen látszik az a változás, amely a hovatartozás terén végbement a zainichi koreai populációban.

¹² 冬のソナタ, 겨울연가

¹³ 日韓友情年, 한일 우정의 해

¹⁴ 在日特權を許さない市民の会

¹⁵ 在日本朝鮮人総聯合会; 조선총련

¹⁶ 朝鮮学校; 조선학교/우리학교

¹⁷ 在日本大韓民國民團; 민단

A két nagy egyesületen kívül két kisebbet érdemes még megemlíteni, az egyik *A Japánban élő dél-koreaiak Egyesülete*, a *Zainippon kankokujin rengōkai*;¹⁸ ezt a new comerek alapították az 1990-es években. Ezen kívül a negyedik szervezet a *Chōsen seki*,¹⁹ vagyis *Koreai állampolgárság*, ami ,egy alternatív megoldást kínáló tömörülése azoknak, akik a fenti háromba nem tartoznak bele.

A különböző hivatalos szervezeteken kívül nagy jelentősége van még az identitástudat megőrzésben a *Korea town*ként²⁰ ismert koreai negyedeknek. Különböző koreaiak által irányított üzleteket, éttermeket stb. magába foglaló negyedek szerte az országban léteznek. Jelentős Ōsaka Ikuno negyede; bár kicsi, de Kiotóban a Gion negyed szomszédságában is található egy Korea negyed, valamint ismert a Tokióban az Ueno állomáshoz közel található Kimcsi oldalváros,²¹ aminek élete a háború után lendült fel, és ma is számos étterem, kimcsi üzlet, népviseleti bolt, valamint pachinko kötődésű irodák találhatók itt.

A Japánban élő koreaiak megítélése folyamatosan változik, de összességében elmondhatjuk róla, hogy nem túl jó és jórészt a bűnözéssel kapcsolódik össze. Ennek ellenére sok nagyon sikeres zainichi koreairól tudunk, akik közül néhányat alább bemutatok:

Az üzleti életben Son Masayoshi,²² a Softbank elnöke említendő, vagy Takeo Shigemitsu²³ a Lotte csoport vezetője. Valamint a politikai szintéren is jelen vannak zainichi koreaiak, így például Haku Shinkun²⁴ – a Japán Demokrata Párt politikusa, a parlament felsőházának tagja –, ő ugyanakkor nem teljesen koreai származású, mivel koreai apa és japán anyja gyermeke.

A zenében és az irodalomban egyaránt kiemelkedő tehetségű zainichi koreaiakkal találkozunk. Az Akutagawa díjat kapott három író közül elsőként Li Kaiseinek²⁵ a *Mihatenu Yume*²⁶ című alkotásáért 1972-ben ítélik oda a díjat. Második generációs Japánban élő koreai Li Yangji,²⁷ aki 1988-ban a *Yuhi*²⁸ című

¹⁸ 在日本韓国人連合会; 재일본한국인 연합회.

¹⁹ 朝鮮籍; 조 선적

²⁰ コリア・タウン; 코리아타운

²¹ キムチ横丁

²² 孫正義 (손정의)

²³ 重光武雄 (신격호)

²⁴ 白眞勲 (백진훈)

²⁵ 李 恢成 (이회성)

²⁶ 見果てぬ夢

²⁷ 李良枝 (이양지)

²⁸ 由熙

művével érdemelte ki a díjat. Yu Miri²⁹ pedig a Családi mozi, *Kazoku Shinema*³⁰ című alkotásával 1997-ban kapja meg az Akutagawa díjat. A zenei életben az enka nagy tehetsége volt Misora Hibari.³¹

A sport területén az egyik legismertebb karate iskola, a Kyokushin karate stílus alapítója Masutatsu Oyama.³² A bűnözés kapcsán is ismerünk híres-sé vált zainichi koreaiakat, így például Mun Segwant,³³ aki a Mun Segwan Esetként ismert, Pak Chong-Hee, dél-koreai elnök ellen elkövetett 1974-es merénylet tettese.

III. Előítéletek, és ezek okai a japán fél részéről

Mielőtt az identitásbeli és ideológiai problémákra rátérnék, röviden a Japánban élő koreai kisebbség önrendelkezéséért és jogaikért folytatott mozgalmakra is szeretném felhívni a figyelmet, amelyek a japán köztudatban élő zainichi koreai képet még inkább a „rossz” kategóriája felé sodorták.

Az 1970-es évektől egyre csökkent az Észak-Koreával szimpatizáló zainichi koreaiak száma, s ezzel párhuzamosan csökkent a hazatérési vágy is. Egészen a hetvenes évekig Japánt átmeneti otthonuknak tartották, bízva abban, hogy rendeződik a Koreai-félsziget helyzete, és előbb-utóbb haza tudnak térni. Azonban a hetvenes években már nyilvánvalóvá vált, hogy a két Korea nem fog egyesülni, és Észak-Korea gazdasági helyzete nem jó, a fejlődés üteme pedig nem olyan kedvező, mint amilyenre korábban számítottak. Ezzel a folyamattal párhuzamosan érkeztek Dél-Koreából a new comerek, akiknek az odáig Japánban élő koreai kisebbséggel szemben elsődleges célja nem a hazatérés, épp ellenkezőleg, a Japánban való letelepedés volt. Nagy valószínűséggel ezek, a koreai kisebbség szerkezetében bekövetkező változások indították el a nyolcvanas évek elején kibontakozó jogvédő mozgalmakat.

A mozgalmak első korszakában az ötvenes évektől a nyolcvanas évekig a polgári jogokért, a nyolcvanas-kilencvenes években a társadalmi, míg a kilencvenes évektől a politikai, főként szavazati jogokért való társadalmi megmozdulásokról tudunk.³⁴ Ezek közül két kiemelkedő mozgalmat, a névhasználat és az ujjlenyomatadás megtagadási mozgalmat emelném ki.

²⁹ 柳美里(유미리)

³⁰ 家族シネマ

³¹ 美空 ひばり

³² 大山 倍達(최영의)

³³ 文世光(문세광)

³⁴ Garry MCLELLAN, *Racism in Japan*, Grin Verlag, 2011, 6.

Elsőként a valódi név, a *honmyō*³⁵ és az ajánlottan használatos név, a *tsūmei*³⁶ problémája került előtérbe a hetvenes években. Az állandó jelleggel Japánban élő külföldiek számára ajánlottan előírták a japán névhasználatot, amely az eredeti név megváltoztatása nélkül, a közéletben mintegy életmódot és beilleszkedést megkönnyítendő volt használható. A zainichi koreaiak részéről ez ellenérzést váltott ki, főként a legutóbbi időkben kezdik elhagyni használatát. A hetvenes években még olyan szórólapokat is kiadtak, amelyek azt hangsúlyozták, hogy a *tsūmei* előírása a diszkrimináció egyik formája. Bár mozgalom alakult az eredeti név közéletben történő használata mellett, csak 1983-ra sikerült elérni, hogy a dél-koreai énekes Cho Yong-pil eredeti néven kerüljön bemutatásra a médiában.³⁷

1980-ban Han Chong-sok egyszemélyes tiltakozásából bontakozik ki az ujjlennyomat megtagadási mozgalom, amely 1985-re tízezer főre dagadt. A külföldiként való regisztrációhoz, és a hosszú távú vízum igényléséhez ugyanis a japán hatóságok kötelezővé tették az ujjlennyomatadást, valamint az útlevel személyazonosítóként történő használatát. Ezt a koreai kisebbség megbélyegzőként, és emberi jogainak megsértéseként értelmezte. Han Chong-sok úgy vélekedett a zainichi koreaiakkal kapcsolatos törvényi rendelkezésekről, hogy szándékolta az ő elnyomásukra törekvésnek. Ez a gondolat egyértelműen abból a történelmi félelemből fakad, hogy a koreai nép elnyomott, és Japán az őket leigázni törekvő diktátor.

Az ujjlennyomatadás körül végül egy egész mozgalom bontakozott ki, amelyben részt vett a Mindan is, és több millió aláírt petíciót gyűjtöttek össze. Erőfeszítéseik ellenére az ujjlennyomat vételezést csak 2000-ben függesztette fel a Japán állam, a külföldiként való regisztráció azonban ma is kötelező.

A törvénykezés okai között főként az a japán elképzelés szerepel, hogy amennyiben huzamosabb ideig él valaki Japánban, igényelhet japán állampolgárságot, így ez a koreai kisebbség számára is elérhető. Másrészt, ha ezt nem tartják lehetségesnek, még mindig lehetőségük van különleges elbánású vízumért folyamodni. Amennyiben e két lehetőség egyikével sem kívánnak élni, egyértelműen külföldiként kell kezelni őket még akkor is, ha folyamatos jelleggel Japánban élnek.³⁸ A mozgalmak hatására a nyolcvanas évek vitás időszakában a japán fél részéről felmerült az a kérdés, hogy ha ennyire ragaszkodnak koreai identitásukhoz, miért nem térnek haza.

³⁵ 本名

³⁶ 通名

³⁷ Vö. John LIE, *Zainichi Recognitions: Japan's Korean Residents' Ideology and It's Discontents*, <http://japanfocus.org/-John-Lie/2939> (2012-02-16).

³⁸ 2012 júliusától a regisztrációs törvények némi változásnak néznek elébe, ám ezekről még nem tudni, hogy pusztán adminisztrációs okai vannak-e, vagy más politikai tényezők állnak a háttérben.

IV. Generációs és identitásproblémák³⁹

Talán jogosnak tűnik az előző kérdés, hiszen az etnikai büszkeségen kívül látzólag semmi oka nincs a koreai kisebbségnek arra, hogy ne változtasson állampolgárságot. A probléma azonban jóval túlmege az állampolgárság kérdésén, és napjainkra igen összetetté vált. Tény, hogy a háború után sokaknak nem volt más választásuk, mint Japánban maradni. Mivel azonban nem feltételül önszántukból választották ezt az új életet, és idegen országot, nem feltétlenül kívánnak japán állampolgárokká válni. A Koreai-félsziget japánok általi megszállása a mai napig a japánellenes érzelmek mozgatórugója a két Koreában, egyben a zainichi koreaiak identitásának is meghatározójává válik.

Másrészt, amennyiben felveszik a japán állampolgárságot, vagy tegyük fel, félvérként születnek, nem biztos, hogy teljesen asszimilálódnak tudnak a japán társadalomba. Ma már a harmadik koreai generáció él Japánban. Az első generáció még egyértelműen őrizte a koreai kultúrát, népviseletbe öltöztek, nemzeti ételeket ettek. A hetvenes évek új generációja ráeszmélt, hogy a hazatérés nem feltétlenül lehetséges, és ők már egy új diaszpórikus kultúrát alkotnak; koreaiak, aki nem beszélnek koreaiul és nincs fogalmuk az anyaország kultúrájáról, ellenben a japán társadalomban mélyen betagozódtak, mégsem kezelik őket japánként.

Remek példa erre a folyamatra a *Dear Pyonyang* című film vagy a diszkriminációval kapcsolatban Yu Miri regényei. A *Dear Pyonyang*ot nézve megfigyelhetjük, hogy a zainichi kisebbség egyáltalán nem akar beolvadni, de a második generáció már elveszíti a szülőföldhöz való érzelmi kapcsolódást, mivel Japánban nőtt fel, japánul beszél. Azonban mivel nem japán, identitásválságba kerül, amit úgy próbál feloldani, hogy jobban megismeri a forráskultúráját, így azonban kizárja annak a lehetőségét, hogy japánná váljon.

Yu Miri regényei olyan zainichi családokat mutatnak be, akiket kiteszít a japán társadalom. Az író nő belülről ábrázol, így a koreai fél érzelmi viszonyulását ismerhetjük meg, aminek fő eleme az értetlenség. A gyermekkori diszkriminálás kapcsán nem értik ugyanis a zainichi koreai gyerekek, hogy miért különböznek ők a többiekől, csak annyit tudnak, hogy különböznek és ez valami rossz dolog.

Ezek az élmények felnőtt korban sokszor az ellentétükre fordulnak, és egyfajta önmegismerési vágyhoz és a saját kultúra kereséséhez vezetnek. Nem lehetnek japánok, de hogy identitásuknak alapot adjanak, el kell kötelezniük magukat valamilyen kultúra mellett, így ez szükségszerűen a koreai lesz. Kyo Nobuko ilyen önmegismerési folyamat eredményeként világitott rá arra, hogy ő és saját

³⁹ Ld. bővebben LIE, *i. m.*

társadalmi csoportja már nem japán és nem is koreai, hanem egy új népcsoportja az emberiségnek.⁴⁰ Ez a kijelentés áll talán a legközelebb az igazsághoz a második és harmadik generációval kapcsolatban. A harmadik generáció, ami napjaink fiatal nemzedéke, már szinte egyáltalán nem kötődik az anyaországhoz, ennek ellenére – amennyiben felvállalja zainichi koreaiságát – megbélyegzik. Ezért ösztönösen kíváncsivá válik az anyaország kultúrája iránti, de sok esetben dönt inkább a japánsága mellett. A harmadik generáció a másodikkal ellentétben általában nem beszél koreaiul, így nagyobb eséllyel olvad bele önkéntelenül is a japán társadalomba.

A zainichi probléma mélységére és a köztudatban való élénk jelenlétére utal az is, hogy olyan népszerű és híres regényekben is megjelenik burkoltan a probléma, mint Murakami Haruki legújabb regénye az IQ84. Itt az egyik szereplő (Tamaru) egy Szahalinra hurcolt koreai család gyermeke, akit később szülei egy ottani árvaházban hagynak, míg ők hazatérnek a szülőföldre. A regény bár egyáltalán nem róla szól, mégis érzékletesen bemutatja azt a bánásmódot, amely származása miatt érte.⁴¹ Természetesen a kutatást nem lehet filmekre és regényekre alapozni, de zainichi koreaiakkal készített interjúkban is a fent leírtakhoz hasonlókkal találkozunk. Valamint a saját terepkutatásaim is az imént leírtakat támasztják alá, bár a kutatást a jövőben érdemesnek tartom kiterjeszteni, a történelmi tények bemutatását mellőzve, kifejezetten a mai generáció identitás-problémáira koncentrálni.

Röviden összefoglalva a megoldásra tett kísérleteket, a jelenlegi japán kormányzat adhatott volna politikai jogot a Japánban élő koreaiaknak, de az ez ellen tiltakozók aránya igen magas, így kérdéses ennek kimenetele. Japán oldalról a megoldás csakis a teljes 'honosítás', a *kika*⁴² lenne, ennek azonban előítéleteik révén épp ők állják útját. Más részről sokan érvelnek a hazatérés, *kikoku*⁴³ mellett is, amely viszont a new comerek szempontjából nem jöhet számításba.

Probléma az is, hogy bár a Japánban élő koreaiak harmadik generációja már japánként nő fel, s habár nem kötődik szülőföldjéhez, a szűk családban megtapasztalt kulturális közeg lényegesen eltér egy japán család normál attitűdjétől, ez pedig meg nem értéshez vezethet mindkét oldalról.

Az eddig leírtakból véleményem szerint következik, hogy a zainichi koreaiak problémája nem az egyik vagy a másik fél attitűdjében keresendő,

⁴⁰ LIE, i. m.

⁴¹ Ma egyébként ők nem Japánban élő koreainak, hanem szahalini koreai kisebbségnek számítanak.

⁴² 帰化; 귀화

⁴³ 帰国; 귀국

hanem mindkettőjükében. Hozzájárul mindehhez a történelmi háttér és Japán gyarmatosító múltja. Valamint a zainichi koreaiak 80-as évektől kibontakozó jogvédő mozgalmai, amelyek a japánokból egy automatikus védekező reakciót váltottak ki. Bár sok konfliktusforrás rejlik a két nemzet kapcsolatában, de mint láthattuk a 2000-es évek elején, amikor mindkét fél kölcsönösen elfogadta a másikat, baráti viszony alakult ki a két ország között.

Hogy mi lesz a zainichi kisebbséggel a jövőben, egyelőre vitatott. Feltételezésem szerint a vegyes házasságok, és a Japánban töltött hosszú idő hatására a negyedik generáció nagy százaléka már jó eséllyel fog teljesen asszimilálódni a japán társadalomba. A koreai kisebbség problémás korszaka tehát napjaink második- és harmad generációja, mivel énképében összetűzésbe kerül a saját koreai és japán identitása. E kettő közül pedig hosszú távon mindenkinek magának kell választania.

Felhasznált források:

- CHEONG, Sung-hwa: „A Study of the Origin of Legal Status of Korean Residents in Japan 1945–1951”, *Korea Journal*, 1992 – Spring , 43–60.
- FUKUOKA Yasunori: “Koreans in Japan: Past and Present”, *Saitama University Review*, Vol. 31, No.1. <http://www.han.org/a/fukuoka96a.html> (2012-02-16).
- MCLELLAN, Garry: *Racism in Japan: A brief history of the lives of Koreans living in Japan*, Grin Verlag, 2011.
- “Koreans in Japan(2)”, *Korea Journal*, Vol.2. No.5 May, 1962 pp.49-52. http://www.ekoreajournal.net/issue/view_pop.htm?Idx=51 (2012-02-16).
- LIE, John: *Zainichi (Koreans in Japan): Diasporic Nationalism and Postcolonial Identity*, University of California Press, 2008. <http://escholarship.org/uc/item/7qr1c5x7#page-49> (2012-02-16).
- LIE, John: „Zainichi Recognitions: Japan’s Korean Residents’ Ideology and It’s Discontents” <http://japanfocus.org/-John-Lie/2939> (2012-02-16).
- Nihon seifu tōkei. Tōroku gaikokujin tōkei.* [Japán népszámlálási adatok. Külföldiként regisztráltak létszáma] <http://www.e-stat.go.jp/SG1/estat/List.do?lid=000001074828> (2012-02-16).

Tartalomjegyzék

„KÖZEL”

HEVESI KRISZTINA: Mereruka vezír masztabájának mozgásbrázolásai. A 13-as kamra reliefjei.....	9
TAKÁCS DÁNIEL: III. Mereszanh sírja és környezete.....	27
KÖVI FRANCISKA: Kopt kolostori művészet: a Vörös és a Fehér kolostor.....	47
SUSÁNSZKI JUDIT: Pokoli történetek. Bibliai útikalauz a síron túl.....	59
GYÖNGYÖSI CSILLA: Az egyistenhit megvallásáról (tawhīd) szóló hadíszyűjtemény ismertetése Buḥāri <i>Ṣaḥīḥ al-Buḥāri</i> című művéből.....	69
SZÁLKAI KINGA: Politikai iszlám: Alternatíva Közép-Ázsia számára?.....	79
BAGYINKA KRISZTINA: Törökország új önmeghatározása. Az új török külpolitika.....	89

„TÁVOL”

NYESTE ZSOLT: A kauzalitás szerepe a <i>Gendzsi monogatariban</i>	101
SZÁJLI KRISZTINA: Edogawa Ranpo és a japán detektívregény.....	119
SÁGI ATTILA: A nyelvi sztenderdizációs folyamatokat elősegítő és gátló tényezők Japánban a XX. században.....	131
SÁNDOR ANGELIKA: Amit az udvariasságelmélet nem tud.....	143
FÜREDI CSILLA: Személyes névmások, személyre utaló szavak a japán genolektusokban.....	151
LÁZÁR MARIANNA: Az ókori kínai és japán bronztükrökön megjelenő Négy Égtájór kultusza.....	161
VÖRÖS ERIKA: Hegy a világban, világ a hegyben. A szakrális világ földi megnyilvánulása a japán eszmerendszerben.....	171
DEÁK BORBÁLA ZSUZSANNA: A nevári buddhizmus sajátos arca.....	187
DÓBER ÁGNES: Felhők és vérpoklok. A nőkről alkotott kép a vallásban a premodern Japánban.....	195
SINKA ZSÓFIA: Távoli Szépségek. Kisaengek.....	205
KÁPOLNÁS OLIVÉR: Dzsingisz kán visszatérése.....	217

„KAPCSOLATOK”

HARTYÁNDI MÁTYÁS: Az emberi test a korai kínai bölcseletben.....	225
BARTÓK ANDRÁS: Fortélyok és táblajátékok. A kelet-ázsiai és a nyugati stratégiai kultúra.....	233
ILKÓ KRISZTINA: Eskandély Máté. Egy középkori magyarországi remete Kínában?	243
TAKÓ FERENC: Érvek, technikák, autoritások. Matteo Ricci <i>Tianzhu</i> <i>shiyijének</i> érvelési módszeréről.....	255
HANÁK JÁNOS: Christovão Ferreira két arca	271
CSONTOS SÁRA: A magyar ősköltészet keleti kapcsolatai.....	281
KONTSEK ANDRÁS: A jogaszövegek magyar nyelvű interpretációi.....	289
DOMA PETRA: Japán Shakespeare?	299
DÉNES MIRJAM: Japonizáló díszletek, jelmezek és a tradicionális japán művészet kapcsolatai. Tervezők, források, látásmódok	305
SEBESTYÉN DÓRA: Japán békeszerződés, 1951.....	327
MUSZKA KATALIN: <i>Koryo Saram</i> : A Közép-Ázsiába deportált koreaiak története	337
CSENDOM ANDREA: A Japánban élő koreai kisebbség, <i>a zainichi</i> „probléma”. Félreértések a koreai betelepülések kapcsán és napjaink generációs problémái.....	347